

**Parlamentarny Zespół
ds. Rozwiązywania
Problemów Uzależnień**

**Sprawozdanie
IV Posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień
19.05.2016 r.**

W posiedzeniu udział wzięli członkowie zespołu: Marszałek Senior **Kornel Morawiecki** (WiS), posłowie: **Marek Jakubiak** (Kukiz15), **Kornelia Wróblewska** (N), **Krystyna Wróblewska** (PiS), Przewodnicząca Zespołu **Małgorzata Zwiercan** (WiS) oraz zaproszeni goście: **Dariusz Poznański** – zastępca dyrektora Departamentu Zdrowia Publicznego w Ministerstwie Zdrowia, **Krzysztof Brzózka** – dyrektor Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **Bogusława Bukowska** – zastępca dyrektora Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, **Tomasz Białas** – dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego, **Dorota Macander** – konsultant Ośrodka Rozwoju Edukacji, **Agata Krupa** – przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia, **Robert Frączek** – przedstawiciel Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **Janusz Zimak** – Przewodniczący Zarządu Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "Powrót z U", **Danuta Gut** – Dyrektor Generalny Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego „Browary Polskie”, **Tomasz Kowalewicz** – członek Zarządu Fundacji Praesterno, **Marek Grondas** – pełnomocnik Zarządu Głównego MONAR ds. Profilaktyki, Leczenia Terapii i Rehabilitacji Uzależnień, **Magdalena Michalska** – pełnomocnik Mazowieckiego Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych Powrót z U, **Jacek Kasprzak** – Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Czarnym Borze, **Lech Grodzki** – Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, **Iwona Mialik** – Kierownik Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Lublinie, **Ewa Gawin** – Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Opolu, **Sławomir Grab** – Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Stalowej Woli, **Paweł Kołakowski** – Dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży, **Iwona Labus – Wasilewska** – pełnomocnik ds. Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Charcicach, **Dominika Górnicka** – asystentka przewodniczącej Zespołu, **Piotr Szypiorowski** – asystent przewodniczącej Zespołu.

W posiedzeniu udział wzięł pracownik Kancelarii Sejmu: **Dorota Zielińska-Bąk**.

W pierwszej części posiedzenia zaproszeni goście przedstawili swoje opinie w zakresie:

- **Bogusława Bukowska** (KBPN) – dane dotyczące bazy rekomendowanych programów profilaktycznych, trudności związanych z funkcjonowaniem bazy, współpracy instytucji tworzących bazę oraz dalszych kierunków rozwoju;

- **Magdalena Michalska** (Mazowieckie Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych Powrót z U) - realizacja efektywnej profilaktyki uzależnień oraz trudności realizatorów programów profilaktycznych dotyczących organizacji zajęć w szkołach;
- **Dorota Macander** (ORE) - istota trudności szkoły, jako instytucji w realizacji efektywnej profilaktyki uzależnień oraz przygotowania merytorycznego nauczycieli do realizowania zajęć profilaktycznych;
- **Krzysztof Brzózka** (PARPA) – realizacja efektywnej profilaktyki uzależnień;
- **Danuta Gut** – (ZPPP „Browary Polskie”) – społeczna odpowiedzialność producentów alkoholu za profilaktykę uzależnień.

W kolejnej części, do zaprezentowanych treści odnieśli się: **Marszałek Senior Kornel Morawiecki, Poseł Krystyna Wróblewska, Marek Grondas, Paweł Kołakowski, Tomasz Kowalewicz, Lech Grodzki.**

Przedstawione przez zaproszonych gości stanowiska, opinie i doświadczenia, pozwoliły na scharakteryzowanie trudności w realizacji efektywnych oddziaływań profilaktycznych:

Działalnością profilaktyczną skierowaną do młodych ludzi jest kompensowanie deficytów wychowawczych, wspieranie posiadanych zasobów, kształtowanie pożądanych umiejętności interpersonalnych i intrapsychicznych oraz uczenie konstruktywnego rozwiązywania osobistych problemów. Kluczową rolę w tej dziedzinie pełnią wychowawcy i nauczyciele, a szczególnie rodzice dzieci i młodzieży. Warunkiem zwiększania skuteczności podejmowanych działań jest ich osadzenie, rozumienie i planowanie w kontekście zmian biologicznych, osobowościowych i społecznych, uwarunkowanych etapami rozwoju człowieka. Profilaktyka, w której podmiotem jest młody człowiek stanowi system kompleksowego oddziaływania środowiskowego, a nie wyizolowanych działań nakierowanych na przestrzeganie przed używaniem określonych substancji psychoaktywnych.

Szkoły posiadają odpowiednie narzędzia do planowania i monitorowania działalności wychowawczej i profilaktycznej w postaci programów wychowawczych i profilaktycznych. Rzeczywiste oddziaływania oparte na budowaniu empatycznej relacji pomiędzy nauczycielami, a uczniami stanowią jednak rzadkość w instytucjonalnie postrzeganej szkole. Perspektywa praktyków psychologii, psychoterapii i profilaktyki uzależnień pozwala dostrzec trudność w tworzeniu przez nauczycieli atmosfery otwartości, bliskości i zaangażowania. Proces kształcenia nie wyposaża należycie przyszłych nauczycieli, skoncentrowanych na edukacji przedmiotowej, w wystarczające kompetencje wychowawcze. Umiejętności psychologiczne i pedagogiczne, a także cechy osobowości kandydatów ubiegających się o pracę z młodzieżą powinny stanowić w codzienności szkolnej główne kryteria doboru do pełnienia ważnej roli wychowawców.

Zastana sytuacja jest umacniana biernością rodziców, których dzieci są wychowankami i uczniami szkół. Niski poziom zaangażowania rodziców w proces wychowywania i pogłębiania wychowawczej roli szkoły, w zasadniczy sposób przyczynia się do trudnej sytuacji młodych

ludzi. Realizacja profesjonalnych oddziaływań profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży odbywać się może jednak na zasadzie wypełniania specyficznej przestrzeni, tworzonej przez instytucję szkoły, wychowawców oraz rodziców. Jej cechami są: zainteresowanie sprawami młodych ludzi, empatia, zaangażowanie. Uczeń – rodzic – nauczyciel, również w dziedzinie profilaktyki uzależnień, tylko wspólnie mogą tworzyć solidny fundament udanych inicjatyw o charakterze profilaktycznym.

Niemniej, znacząca część podejmowanych w Polsce działań w zakresie profilaktyki charakteryzuje się wysoką skutecznością. Środowisko praktyków profilaktyki w Polsce dysponuje szeroką wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami. Kluczowym wyzwaniem jest eliminowanie inicjatyw nie przynoszących oczekiwanych rezultatów i nie opartych na naukowych podstawach, a nadal realizowanych i finansowanych przez samorządy lokalne. Na przedstawiony stan wpływają: zakres wiedzy osób decydujących o wyborze programów w zakresie wiodących, skutecznych strategii profilaktycznych oraz niska skuteczność systemu kontroli nad gminnymi programami profilaktyki i wykorzystaniem środków pochodzących z opłat za wydawanie zezwoleń przez gminy na sprzedaż alkoholu. Zasadniczym ułatwieniem procesu popularyzowania i doboru rzetelnych oddziaływań może być Baza Rekomendowanych Programów Profilaktycznych tworzona we współpracy: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Ośrodka Rozwoju Edukacji, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Celem jej funkcjonowania jest m.in. zabezpieczenie większości potrzeb racjonalnie skonstruowanych programów wychowawczych i profilaktycznych szkoły. Zasadnym jest rozważenie stosowania precyzyjnych kryteriów doboru oddziaływań profilaktycznych w przestrzeni szkolnej, umożliwiających realizację działań bezpiecznych, skutecznych i efektywnych.

W zakresie profilaktyki uzależnień kierowanej do ogółu odbiorców należy zauważyć działania podejmowane przez producentów alkoholu. Stanowią one istotną inicjatywę w dziedzinie ograniczania szkód powodowanych przez używanie alkoholu. Waga tych oddziaływań jest jednak umniejszana poprzez aktywne reklamowanie wyrobów alkoholowych w mediach, co stanowi zaprzeczenie idei profilaktyki uzależnień. Istotnym zagadnieniem profilaktyki uzależnień kierowanych do ogółu jest także stosowanie przez lekarzy Podstawowej Opieki Zdrowotnej badań przesiewowych w zakresie szkodliwego korzystania z substancji psychoaktywnych i zagrożenia uzależnieniem. Tego rodzaju praktyka znacząco przyczyniłaby się do wzrostu świadomości Polaków w zakresie zagrożeń związanych z uzależnieniem. Pomimo możliwości finansowania szkoleń dla personelu medycznego, w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, w zakresie wdrażania do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie, praktyka ta nadal nie jest jednak powszechna.

Wnioski:

1. Uzasadnione jest podjęcie współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej, w celu wzmocnienia wychowawczej roli szkoły. Środkiem do realizacji powyższego jest zgłoszenie 30.05.2016r., opinii Przewodniczącej Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień Małgorzaty Zwiercan, w ramach trwającej od lutego br. Ogólnopolskiej debaty o systemie oświaty, organizowanej pod hasłem: „Uczeń – rodzic - nauczyciel. Dobra zmiana”.
2. Istotna jest merytoryczna współpraca z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w zakresie kształcenia nauczycieli, ze wskazaniem ważności budowania kompetencji wychowawczych. W związku z powyższym, Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień Małgorzata Zwiercan, 01.06.2016r. złożyła interpelację do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Pana Jarosława Gowina w sprawie kształcenia kompetencji wychowawczych nauczycieli.
3. Działaniem niezbędnym dla wzmocnienia systemu profilaktyki uzależnień jest uzyskanie informacji od Regionalnych Izb Obrachunkowych i Wojewodów, dotyczących zakresu kontroli oraz wniosków z przeprowadzonych kontroli, związanych z Gminnymi Programami Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnymi Programami Przeciwdziałania Narkomanii. W związku z powyższym w maju 2016 roku zostały wystosowane pisma urzędowe do wyżej wymienionych instytucji. Otrzymane odpowiedzi pozwolą na wytyczenie dalszych działań w tym zakresie.
4. Zasadne jest popularyzowanie Bazy Rekomendowanych Programów Profilaktycznych w zakresie wykorzystywania jej zasobów przez samorządy. Zwiększenie Bazy Programów, w sposób realizujący zróżnicowane potrzeby samorządów lokalnych umożliwiłoby podjęcie dyskusji nad ograniczeniem dowolności ich wyboru wyłącznie do zakresu programów rekomendowanych.
5. W pełni uzasadnione i potrzebne jest dalsze wdrażanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz finansowania szkoleń dla personelu medycznego, w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
6. Istotne jest uwzględnienie w pracach Zespołu współpracy z ministerstwami w zakresie zmian systemowych, spójnych z potrzebami profilaktyki i leczenia uzależnień. W terminach zależnych od prac prowadzonych przez odpowiednie ministerstwa.

Po zakończonym posiedzeniu, do Zespołu zostały nadesłane w formie pisemnej stanowiska Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które dołączono do niniejszego sprawozdania.

Z poważaniem

/-/ Małgorzata Zwiercan

Przewodnicząca Zespołu